

Internering: Quo vadis?

LIESBETH NAESSENS &
ERIC MAES

Panopticon, 44 (6), 379-381
© 2023 Maklu | ISSN 0771-1409 | November 2023

Ons land zoekt reeds lang naar hoe om te gaan met mensen die strafbare feiten pleegden en een zorgnood hebben. De afgelopen jaren werden heel wat initiatieven genomen met betrekking tot de internering, en dit zowel op wetgevend vlak als in de praktijk. Zo koppelt de interneringswet van 5 mei 2014, die op 1 oktober 2016 in werking trad¹, de nood aan bescherming van de maatschappij aan het recht op zorg. Bestaande zorgcircuits werden uitgebreid en geïntegreerde netwerken opgericht, forensisch-psychiatrische centra werden geopend, etc. Niettemin blijft de internering een thema waar de spanning tussen bescherming van de maatschappij en zorg voor het individu op gespannen voet blijft staan.

Vanuit de deelredactie Forensisch Welzijnswerk & Forensische Geestelijke Gezondheidszorg van *Panopticon* is dan ook de idee gegroeid om via een open *call for papers* het thema internering verder te laten uitdiepen via een themanummer over internering. Dit gebeurde onder leiding van een themaredactie, bestaande uit Liesbeth Naessens, Sara Goossens, Eric Maes, Ciska Wittouck, Marjolein De Pau, Tom Vander Beken en Bart Claes. De themaredactie wenste hiermee op zoek te gaan naar nieuwe inzichten, bevindingen uit onderzoek, visies en aanbevelingen voor de toekomst van het interneringsbeleid.

De forumtekst 'Dringend nood aan een écht humaan interneringsbeleid', die in een eerder nummer van *Panopticon* verscheen (Wittouck et al., 2022), stelt expliciet de vraag of de initiatieven die de afgelopen 20 jaar genomen werden, er daadwerkelijk in geslaagd zijn om de situatie van mensen met een interneringsmaatregel te verbeteren.

In de forumtekst komen de auteurs tot een aantal onrustwekkende vaststellingen. Zo blijkt dat na inwerkingtreding van de interneringswet in 2016 er tijdelijk wel een daling van het aantal uitgesproken interneringen was, maar deze trend was maar van korte duur. Vanaf 2018 valt opnieuw een stijging in het aantal uitgesproken interneringsmaatregelen waar te nemen. Dit is opmerkelijk, omdat werd ingeschat dat het aantal nieuw uitgesproken interneringsmaatregelen zou dalen door internering voor te behouden voor eerder zwaarwichtige feiten (Van Den Berge, 2019; Vander Beken, 2017). Daarnaast stellen de auteurs vast dat, na de opening van de Forensisch Psychiatrische Centra in Gent en Antwerpen (in resp. 2014 en 2017), er sinds 2019 ook opnieuw meer mensen met een interneringsmaatregel in de gevangenis verblijven.

¹ Wet 5 mei 2014 betreffende de internering van personen, BS 9 juli 2014.

Deze beide vaststellingen doen heel wat vragen rijzen. Bijvoorbeeld over de (gestegen) instroom van mensen in een interneringsstatuut, de moeilijke doorstroom van mensen in de gevangenis naar een zorgcircuit buiten de gevangenis, en de uitstroom van mensen met een interneringsmaatregel. De auteurs van de forumtekst stellen daarom dat een grondige evaluatie én bijsturing van het huidige interneringsbeleid aangewezen is (Wittouck et al., 2022).

Op de oproep tot bijdragen kwam heel wat respons waardoor we voldoende stof hebben om twee *Panopticon*-nummers aan het thema internering te wijden. Dit nummer presenteert de eerste reeks van zes boeiende artikelen.

In een eerste bijdrage ‘Internering: Recht op zorg?’ staan Katelijne Seynnaeve, Mieke Goyens, Isabelle Eens en Joris Dheedene stil bij de toename van het aantal personen met een interneringsmaatregel. Op basis van verschillende cijfergegevens beschrijven de auteurs een aantal vaststellingen en verfijnen ze de impact van deze toename. Ze presenteren een aantal beknopte analyses in verband met de in-, door- en uitstroom en focussen daarbij vooral op de Nederlandstalige hoven van beroep. Vanuit die vaststellingen formuleren ze een aantal globale beschouwingen en kritische reflecties, maar ook aanbevelingen met het oog op toekomstig beleid.

Een tweede bijdrage (‘Een quasi automatische beslissing tot internering door een gebrek aan specialisatie’) gaat dieper in op de gerechtelijke fase van de internering. Op basis van een dossierstudie in de drie Franstalige kamers ter bescherming van de maatschappij (KBM) werd het profiel van de personen die werden geïnterneerd (bv. gepleegde feiten, psychiatrische diagnose), in kaart gebracht. De auteur, Olivia Nederlandt, beschrijft verder ook kenmerken van de gerechtelijke fase, zoals het type rechtsinstantie dat de internering beveelt, de aangestelde deskundigen, de betrokkenheid van het slachtoffer en de motivering van de interneringsbeslissing. Ten slotte wordt eveneens de eerste beslissing van de KBM in kaart gebracht.

De doorstroom van mensen die onder een interneringsmaatregel in de gevangenis verblijven, naar zorginstellingen toe, verloopt stroef, en velen onder hen worden nadien terug in de gevangenis opgesloten omwille van moeilijkheden die zich stellen tijdens de forensische zorg. Het InReach-project probeert op deze problematiek een antwoord te bieden. Petra Habets, Lieselotte Poncelet, Jan De Laender en Inge Jeandarme belichten in hun bijdrage ‘De doorstroom van geïnterneerden uit de gevangenis naar de zorg: Een mixed methods evaluatie van het InReach-project in de Vlaamse strafinstellingen’ zowel een kwalitatieve als kwantitatieve analyse van dit project.

Marjolein De Pau, Ellen Vandennieuwenhuysen, Lars Breuls en Christelle Macq vertrekken in hun bijdrage ‘Een blik op het traject van personen met een migratieachtergrond en interneringsstatuut: Het recht op zorg en vrijheid onder druk?’ vanuit de vaststelling dat de samenleving steeds diverser wordt. Deze evolutie roept bij de auteurs de vraag op welke impact dit heeft op de forensisch psychiatrische populatie en de manier waarop de forensisch psychiatrische zorg georganiseerd wordt. In deze bijdrage wordt onderzocht: (1) of er ook in België een oververtegenwoordiging is van personen met een migratieachtergrond in de forensisch psychiatrische zorg, (2) wat de karakteristieken zijn van personen met een migratieachtergrond in de forensisch psychiatrische zorg in België, (3) waar deze personen zich bevinden in het forensisch psychiatrische zorglandschap, en (4) wat de juridische en

zorgorganisatorische context is van deze cijfers. Ten slotte worden een aantal actiepunten aangereikt om toe te werken naar gelijkwaardige forensische zorgtrajecten.

In een vijfde bijdrage 'FPC Gent en FPC Antwerpen: Uitstroom en uitstroompotentieel van de opgenomen patiënten' belichten Ruben van den Armelee, Ingrid Dekkers, Jan Boucké en Ilse Libijn de doorstroomproblematiek vanuit het perspectief van de Forensisch Psychiatrische Centra van Gent en Antwerpen. Hiertoe wordt in eerste instantie een overzicht gepresenteerd van de gerealiseerde uitstroom uit beide FPC's vanaf het moment van de opstart (FPC Gent, november 2014; FPC Antwerpen, augustus 2017) tot en met december 2022. Daarna wordt, op basis van een interne inventarisatie in beide FPC's (daterend van december 2022), een overzicht gegeven van het 'uitstroompotentieel' van de op dat moment opgenomen populatie in beide sites. Tot slot gaan de auteurs dieper in op een aantal mogelijke verbeterpunten met betrekking tot de doorstroom vanuit de FPC's.

De laatste bijdrage van dit eerste themanummer met betrekking tot internering ('De ontoerekeningsvatbare geestesgestoorde maar verwijtbare dader: *Contradictio in terminis* of zinvol figuur?') werpt een eerder filosofische blik op het thema, en gaat, meer specifiek, in op de term 'verwijtbaar' binnen het voorstel van het nieuw Strafwetboek. Jan Verplaetse gaat vanuit filosofisch standpunt na of het onderscheid tussen de verwijtbare en de niet-verwijtbare dader wel houdbaar is.

Deze bijdragen bieden een eerste gevarieerde inzage in het thema internering. In een volgend themanummer bouwen we hierop verder.

REFERENTIES

- Van Den Berge, Y. (2019). Het Belgische strafrecht: veel aandacht voor de vrijheidsbeneming en de vrijheidsbeperking. *Nullum Crimen*, 14(1), 1-28.
- Vander Beken, T. (2017). De nieuwe interneringswetgeving. In P. Traest, A. Verhage & G. Vermeulen (Eds.), *Strafrecht en strafprocesrecht: doel of middel in een veranderende samenleving?* (Vol. 43, pp. 341-403). Wolters Kluwer.
- Wittouck, C., De Pau, M., Goossens, S., Heimans, H., & Vander Beken, T. (2022). Dringend nood aan een écht humaan interneringsbeleid. *Panopticon*, 43(5), 466-472.